

DOI: <https://doi.org/10.54937/dspt.2022.22.3.78-88>

## **Verbal Evaluation of Pupils with Special Educational Needs**

### **Mündliche Leistungsbeurteilung von Schülern mit sonderpädagogischem Förderbedarf**

### **Slovné hodnotenie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami**

Paula Maliňáková

#### **Abstract**

The article deals with the issue of evaluation and classification at the 1st level of primary school. Evaluation is an essential part of interpersonal relationships and in school conditions. Evaluation is carried out there with the participation of all members of the educational process. The post assesses the verbal evaluation in more detail, describes the personality of a pupil with special educational needs and generalizes the results and sets out recommendations for practice.

**Keywords:** Verbal evaluation. Mark. Evaluation.

#### **Úvod**

Naša spoločnosť je neustále pod vplyvom rôznych zmien. Tieto zmeny sa dotýkajú aj školy, tým aj ovplyvňujú celý výchovno-vzdelávací proces (Petlák, 2020). K tomuto procesu patrí aj hodnotenie žiakov na školách. Otázky hodnotenia (slovného či klasifikačného) žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami patria medzi najaktuálnejšie problémy súčasnej pedagogickej teórie i praxe. Kým v minulosti sa pojem hodnotenia u nás automaticky spájal s pojmom klasifikácia, v súčasnom období dochádza k odklonu od „kultu známky“ a tendencii preferovať v hodnotení žiakov najmä slovné hodnotenie. Podľa Amonašviliho (1990) deti nepotrebujú známky a budú sa učiť aj bez nich, ak spravíme z učenia proces, kde sa bude rozvíjať poznanie bez nášho pedagogického donucovania.

## Vymedzenie terminológie v kontexte slovného hodnotenia

Problematikou slovného hodnotenia sa u nás zaoberajú rôzni autori. Bistáková (2004, 2006) ponúka vlastné skúsenosti slovného hodnotenia, ktorými deklaruje dôležitosť tohto pedagogického prostriedku. Thomková (1995) a Thomková et al. (2006) koncipujú slovné hodnotenie v rámci postavenia voči známke, ktorá využíva klasickú päťstupňovú hierarchiu, pričom apeluje, že spôsob slovného hodnotenia je motivujúcim činiteľom pre každého žiaka. V metodických pokynoch na hodnotenie a klasifikáciu žiakov základných škôl, ktoré schválilo Ministerstvo školstva a vedy Slovenskej republiky dňa 25. mája 1994 pod číslom 2489/1994 – 211 ako metodický materiál pre učiteľa základnej školy s platnosťou od 1. septembra 1994, sa v článku 1 uvádzalo: „*Hodnotenie žiakov sa môže realizovať klasifikáciou a slovným hodnotením. Slovné hodnotenie je forma hodnotenia, ktorého výsledky sú obsiahnuté v slovnom komentári, kde učiteľ ocení klady i nedostatky práce žiaka*“ (2020).

Naša súčasná škola sa mení, aj keď nie je ešte všetko také, ako by sme chceli, učiteľ má veľa možností skúšať, experimentovať a overovať nové metódy a formy práce. Jednou z nich je aj slovné hodnotenie (Thomková, 2000). Začlenenie slovného hodnotenia ako súčasť rovnocennej klasifikácie pri hodnotení žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami môže byť jedným z krokov, ktoré majú ozdraviť vyučovací proces s cieľom zabrániť pocitom menejcennosti, ktoré vznikali u žiakov pod vplyvom predčasnej klasifikácie známku. Odstránenie strachu, stresu, trémy a ich nahradenie pokojnou atmosférou v 1. ročníkoch našich škôl je považované za pozitívum hodnotenia bez klasifikácie. V dnešnej dobe sa čoraz viac dostáva do popredia požiadavka modernizácie vzťahu medzi učiteľom a žiakom. Jej napĺňanie spočíva predovšetkým v úsilí porozumieť žiakovi, brať ho ako individualitu, rešpektovať jeho jedinečnosť (Petlák, 2016). Práve túto požiadavku spĺňa slovné hodnotenie, ktoré je na empatii a úcte k človeku priamo založené.

Žiak a ani rodič sa nedozvedá zo známky, čo žiak vie, akou cestou sa dopracoval k vedomostiam a aké má vlastnosti hodnotený žiak. Znamka nevedie k odstráneniu nedostatkov, neukazuje smer nápravy. Veľká časť rodičov a aj učiteľov obhajuje silu kladnej motivácie žiaka školskou známku. Žiaci sa však učia pre známku, pre pekné zariadenie triedy, boja sa neúspechu a zlyhania. Znamka by mala v súlade s učebnými osnovami vyjadriť vedomosti, intelekt žiaka, jeho osobnostné vlastnosti a manuálne zručnosti (Krupová, 1998). Každá oblasť u žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami môže byť na rôznej úrovni a jednou známku sa nedá určiť viac kategórií, ktoré charakterizujú osobnosť dieťaťa a jeho vývoj. Bistáková (2004, s. 13) tvrdí: „*klasifikácia dokáže zhodnotiť nanajvyš množstvo zapamätaných faktov, správnosť vyriešených úloh, ale nič viac. Nehovorí nič o tom, čo je skutočne cenné, nič o zápase s prekážkami, o schopnosti poradiť si, o nadšení, o snahe.*“ V päťstupňovej škále niet možností oceniť pomalé, ale vytrvalé prekonávanie

ťažkostí a úloh. Klasifikácii možno vyčítať, že nesprávne zjednodušuje dôvod vzdelávania, a že vnútornú potrebu žiaka zlepšovať svoj osobný výkon obmedzuje len na získanie dobrej známky.

Pri slovnom hodnotení je celkom prirodzené, že sa žiak spontánne usiluje o čo najlepší osobný výkon a nepociťuje žiadne obavy z prípadného neúspechu, pretože mu nehrozí zlá známka. Aj vzťahy medzi spolužiakmi sú pri takomto hodnotení zdravšie, pretože ich nekazí nežiaduca rivalita, ktorú spôsobuje vzájomné porovnávanie. Práve naopak, žiaci sú ochotnejší navzájom spolupracovať a podporovať sa. Táto forma hodnotenia poskytuje totiž možnosť usmerniť žiakovo snaženie želaným smerom, povzbudiť ho, ukázať mu perspektívu a delegovať naňho zodpovednosť za vlastné učenie (Bistáková, 2004).

Ani pri uplatnení slovného hodnotenia sa nestávajú žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami výborní žiaci, ale najmä vďaka pozitívnej motivácii a ich nezatriedovaniu do známej päťstupňovej klasifikácie môže vyniknúť každý žiak v určitej oblasti, nepociťujú odstup a menejcennosť pri úspešnejších žiakoch. Prejavuje sa to najmä v pokojnej pracovnej atmosfére v bezprostrednosti, aktivite, ochote pomôcť, snaživosti žiakov, v ich pravdovravnosti, ale aj v schopnostiach hodnotenia iných i seba. Žiaci si uvedomujú, v čom môžu vyniknúť, v čom sú nútení na sebe pracovať. Pri diferencovanej práci, ktorá je neodmysliteľná pri uplatnení slovného hodnotenia, je úspech žiaka odmenený i spolužiakmi, čo je pre každého povzbudením (Thomková, 1995). Žiak i sám sleduje svoje čiastkové úspechy, ktoré sú spätne pre neho pozitívnou motiváciou. Žiaci vedia, že nie sú trestaní za neúspech – nevedomosť. Učia sa chápať, že sú hodnotení za to, čo vedia. Slovným hodnotením sa podporuje tvorivosť, zvedavosť, vychováva sa žiak pre život a nie pre známky. Žiaci majú radosť z úspechu, pochvaly, učenia, zvyšuje sa sebadôvera žiakov. Vzťahy medzi učiteľom a žiakmi, ale aj medzi žiakmi sa zlepšujú.

Výsledkom slovného hodnotenia, pri ktorom sú dodržané všetky potrebné zásady, je pravdivá a pozitívna spätná väzba, ktorá má všetky prvky humánneho prístupu k človeku, naznačuje perspektívy, oceňuje čiastkové úspechy, motivuje k zlepšovaniu výkonov. Hodnotenie sa tak stáva prostriedkom vzdelávania, nie je jeho cieľom. Napriek mnohým výhodám sa tento progresívny spôsob hodnotenia zatiaľ málo využíva. Jedným z dôvodov, a pravdepodobne tým hlavným, je jeho pomerne veľká prácnosť. Od učiteľa vyžaduje dobrú úroveň písomného vyjadrovania a schopnosť motivovať žiaka kladnými prostriedkami, kvalitné diagnostikovanie vedomostí a zručností vyplývajúce z dôsledného a systematického pozorovania žiaka počas školského roka, ochotu venovať viac času vypracovaniu slovného vysvedčenia a vytvoriť podmienky na dobrú spoluprácu s rodičmi.

## Koncepcia slovného hodnotenia na 1. stupni v základnej škole

Hodnotenie žiakov sa môže realizovať klasifikáciou a slovným hodnotením. Slovné hodnotenie je forma hodnotenia, ktorého výsledky sú obsiahnuté v slovnom komentári, kde učiteľ ocení klady i nedostatky práce žiaka.

Tabuľka č. 1: Slovné hodnotenie podľa legislatívnych dokumentov

SLOVNÉ HODNOTENIE
1. Slovné sa hodnotia všetky predmety 1. ročníka.
2. Návrh na slovné hodnotenie v 2. – 4. ročníku predkladá metodické združenie.
3. Návrh slovné hodnotiť musí byť podaný do 15. júna predchádzajúceho školského roka.
4. Schvaľuje ho riaditeľ po prerokovaní na pedagogickej rade školy.
5. Kritériá pre hodnotenie jednotlivých predmetov sú rovnaké ako pre klasifikáciu /čl. 7 bod 2, 6, čl. 8 bod 4/.
6. Komentár slovného hodnotenia má mať charakter výchovný, motivačný a povzbudzujúci. Musí byť objektívny. Stručne má zachytávať učiteľove pozorovanie zmien, ktoré v edukácii u žiaka nastali.

Zdroj: podľa MŠVVaŠ (2000, s. 11)

Slovné hodnotenie je založené na individualizácii osobnosti žiaka. Nie sú presne vymedzené slovné schémy, do ktorých sa má žiak zaradiť, ale ide o to, čo najpresnejšie vyjadriť individualitu žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami Prostredníctvom slova vyjadriť rozsah vedomostí a zručností jednotlivých žiakov, ale aj ich pokrok v učení, odhaliť nedostatky a nájsť spôsob ich odstránenia, či oceniť snahu. Podľa Bistakovej (2004) je pri slovnom hodnotení žiakov I. stupňa potrebné dodržiavať zásady, ktoré sme spracovali v nasledovnej tabuľke.

Tabuľka č. 2: Zásady hodnotenia

ZÁSADY HODNOTENIA
• Slovné hodnotenie má mať pozitívny, povzbudzujúci účinok a má byť jasné, zrozumiteľné, čitateľné, bez zbytočných odborných výrazov.
• Hodnotíme to, čo žiak vie a jeho snahu, a nie to, čo ešte nezvládol.
• Nepoužívame slová: <i>nevieš...</i> , <i>nemáš...</i> , <i>nedokážeš...</i> , <i>nemôžeš...</i> , pretože nepôsobia konštruktívne.
• Vyhybajme sa záporným formuláciám a rozkazovaniu.
• Nepoužívajme slovné spojenia vyjadrujúce náš názor alebo postoj.
• Pri hodnotení nie je veľmi praktické používať slová, ktoré prináležia klasifikácii.
• Nehodnotíme žiaka, ale jeho prácu. Slovné spojenia <i>si šikovný...</i> , <i>si usilovný...</i> , <i>si dobrý...</i> , nahraďme vhodnejšími: <i>počínaš si šikovne...</i> , <i>pracuješ usilovne...</i> , <i>dokážeš dobre...</i>

<ul style="list-style-type: none"> <li>• V zostavovaní slovného hodnotenia začnime úspechmi žiaka.</li> <li>• Nepripustná je irónia a hodnotenie slovami, ktoré žiaka ponižujú, zosmiešňujú, odsudzujú, znechucujú.</li> <li>• Hodnotenia jednotlivých žiakov by mali byť odlišné, nie kopírované.</li> </ul>
---

Už na základe spomenutých informácií môžeme usúdiť, že slovné hodnotenie je veľmi náročný proces najmä pre učiteľa. Vyžaduje zmeniť praktiky, formy i celé metódy vyučovania a výchovy. Pri žiakoch so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami je preto nevyhnutné si viesť záznamy o splnených úloh, výkonoch viesť si denník alebo si potrebné informácie spisovať. Tie sa neskôr stávajú práve podkladom pre samotné slovné hodnotenie. Učiteľ hodnotí žiaka neustále, za každú dobre vykonanú prácu, vyriešené cvičenie, správny názor a podobne. Používa pri svojej práci rôzne formy pochvál, ústne, priebežné zapisovanie do zošitov alebo vytvorených interných žiackych knižiek pre ústne hodnotenie a iné. Krupová (1998) uvádza konkrétne príklady slovných formulácií slovného hodnotenia, ako napríklad: *Chválim ťa za vzorné správanie. Pekná úprava! Pracoval/a si so záujmom. Chválim Ťa za Tvoju usilovnosť. Pochvala za tvorivú prácu. Musíš si ti lepšie zopakovať.* Nám sa osvedčil postup pozitívneho hodnotenia každej úlohy a po ňom uplatňujeme kritický štýl hodnotenia a sebareflexiu žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Používame pri hodnotení aj rozličné vizuálne pomôcky, ako napríklad kartičky, obrázky, kocky s tvármi animovaných postavičiek a iné možné kreatívne spôsoby. Umožňuje aj žiakov, zápis vlastného hodnotenia do alternatívnych žiackych knižiek.

Pri tvorbe písomných polročných aj koncoročných hodnotení je potrebné vychádzať z platných učebných osnov vydaných Ministerstvom školstva Slovenskej republiky. Taktiež akceptovať výkonové štandardy jednotlivých predmetov, prípadne úpravy vzhľadom k osobnosti žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Malo by byť formulované prevažne kladne a, samozrejme, nezabúda i na pripomenutie nedostatkov žiaka. Pri návrhoch na zdokonaľovanie používame napríklad takéto slovné spojenia:

Tabuľka č. 3: Návrhy formulácií na polročné a koncoročné hodnotenia

<b>ODPORÚČANÉ FORMULÁCIE</b>
Bolo by dobré, keby si:
- viac precvičoval/trénoval;
- viac sa venoval prepisovaniu a odpisovaniu textov;
- prepočítal viac príkladov;
- úlohu, ktorú riešiš, znázornil;
- sa teraz zameral/zameral viac na ...;
- teraz venoval viac pozornosti čítaniu (odpisu textov), používaniu vybraných slov...;
- pozornejšie kontroloval svoje texty, výpočty...;
- sa mohol ešte trochu pocvičiť v ...;

- |  |
|--|
| - sa skúsil viac hlásiť (trochu viac zapájať do spoločných činností) do triednych aktivít. |
|--|

*Zdroj: sprac. podľa Bistáková (2004)*

Napísaniu vysvedčenia v slovnej podobe predchádza starostlivá a zodpovedná príprava, pozorovanie a dôkladné spoznanie žiaka, jeho práce, pracovných návykov, vzťahu k vzdelávaniu a úspechov v tejto činnosti. S tvorbou písomných hodnotení – vysvedčení je vhodné začať s časovým predstihom, pretože táto práca trvá dlhší čas. Potrebná je príprava portfólia žiaka, záznamy a komunikácia s hodnoteným žiakom (Bistáková, 2006). K samotnému písomnému hodnoteniu pristupujeme najprv na nečistopis, koncept, ktorý sa neskôr prepíše. Formát a samotná forma písomného hodnotenia sa môže vzhľadom k jednotlivým školám líšiť. Toto vysvedčenie je potrebné odovzdať na kontrolu vedeniu školy. Celý proces zhotovenia takeého písomného vysvedčenia si vyžaduje čas, s ktorým učiteľ musí rátať.

### **Pozitívne a negatívne stránky slovného hodnotenia**

Všetky nové koncepcie mali pri hodnotení rôzne ohlasy. Boli obhajované, no aj kritizované. Všetky mali svoje klady a aj zápory. V dnešnej dobe sa s takýmto javom môžeme stretnúť pri slovnom hodnotení. Má mnoho zástancov, ale aj odporcov. Thomková a Herbrychová (2006) uvádza jeho pozitívne, či negatívne stránky. Uplatňovanie slovného hodnotenia žiakov predstavuje nielen optimalizáciu procesu hodnotenia, ale aj fungovania celého školského systému. Slovné hodnotenie má svojimi možnosťami motivovať žiakov k napredovaniu krok za krokom k humánnejším možnostiam, čo deklarujú výsledky pedagogickej praxe. Efektívnosť sa zvyšuje v prípade, keď sú s ním zosúladené i metódy vyučovania a dôsledne sa akceptuje individuálny prístup k žiakovi. Postupné narastanie výkonu každého žiaka vyžaduje, aby bol denne motivovaný. V tomto procese sa uplatňuje krátkodobá a individuálna spätná väzba. Prostredníctvom častých pozitívnych zážitkov, úspechov žiaka, sa zvyšuje jeho motivácia, ktorá sa takto postupne mení na vnútornú. Cieľom žiakovej práce nie je známka, ale zvládnutie alebo vyriešenie úlohy. Tí žiaci ktorí sú hodnotení slovne, sú na vyučovaní bezprostrednejší, uvoľnenejší, smelší, aktívnejší, súťaživejší a nemajú strach z hodnotenia. Psychológovia zistili, že príčinou týchto pozitívnych javov v sociálnom správaní žiakov je zmenšenie stresu pri slovnom hodnotení. Okrem toho, že žiak aj sám hodnotí svoju odpoveď alebo odpoveď spolužiaka, učí sa schopnosti sebahodnotenia, rozpoznávania nedostatkov, ale aj schopnosti prijímať hodnotenie od iných.

Napriek uvedeným pozitívam Rosinová (2000) uvádza, že aj slovné hodnotenie má svoje negatívne stránky. Ozývajú sa rôzne kritické hlasy, že takéto hodnotenie je zdĺhavé, slabo motivované a učitelia nie sú pripravení na túto novú úlohu. Práca učiteľa, ktorý svojich žiakov hodnotí iba slovne, je

náročná na prípravu postupov a variácií metód práce, na diagnostikovanie a vyhodnocovanie pozorovaní žiakov. Slovné hodnotenie môže zväzdať k frázo-  
vitosti, šablónovitosti a stereotypnému opakovaniu určitých výrazov.

### Kazuistika

Vladka (v texte označenie V.), 10 rokov, žiačka 4. ročníka základnej školy, vzdelávaná formou individuálnej integrácie. Psychologickým vyšetrením potvrdené hraničné pásmo mentálneho postihnutia.

Tabuľka č. 4: Základné údaje o žiačke V.

<b>Rodinná anamnéza</b>	Pochádza zo sociálne znevýhodneného prostredia, žijú v rodinnom dome. Otec pracuje, ale matka nie. Nie je z marginalizovanej skupiny. Má ešte jedného brata a štyri sestry. Dve z nich boli tiež na pedagogicko-psychologickom vyšetrení, nakoľko mali problémy v učení a opakovali ročník.
<b>Osobná anamnéza</b>	V. je z rizikového tehotenstva, po narodení umiestnená v inkubátore pre ťažkosti s dýchaním. Ranný psychomotorický vývin dieťaťa bol v norme.
<b>Školská anamnéza</b>	Materskú školu nenavštevovala. Keďže sa narodila v septembri, do školy nastúpila už prakticky ako sedemročná. Matka ju dokonca prišla prihlásiť až v druhej polovici septembra. V tomto období sa žiaci prvého ročníka ešte zoznamujú s prostredím školy, veľa rozprávajú, kreslia, maľujú. Pri kreslení prevládali tmavé farby a výtvary boli skôr čmáranicami, ktoré prislúchali dvojročnému dieťaťu. Spočiatku bola málo komunikatívna, hlavne ku spolužiakom, nevedela sa začleniť do kolektívu, no aj deti ju veľmi nechceli prijať medzi seba. Jej verbálny prejav bol málo obratný, výslovnosť zlá, slabá artikulácia, rozsah slovnej zásoby bol mierne znížený. Mala nedostatky v hrubej, ale hlavne v jemnej motorike, pri vnímaní, pri riešení úloh a myslení, celkovo sa u nej prejavovali znížené rozumové schopnosti.

V. veľmi rada chodila do školy a rada komunikovala s učiteľkou. Pýtala sa na neznáme veci a pojmy, vysvetľovala, čo doma robí, ba dokonca poskytovala rôzne rady. Po prvom mesiaci nestačila s tempom učenia ako ostatní žiaci, a preto si vyžadovala individuálny prístup. Pochvaly a usmievavé slniečka v jej písankách ju postupne pomalým tempom posúvali dopredu. Vladka mala rada maľovanky, hlavne obrázky princezien, kráľovien a zvieratiek, ktoré sa využili pre zlepšenie jemnej motoriky. Podľa možnosti sa využívala voľba pozerania, či čítania rozprávkových kníh pre zlepšenie komunikácie, či vizuálneho hľadiska. Dôležitú úlohu tu zohrávali povzbudivé slová: „si šikovná, usilovná, vyfarbila si to správne...“, ktoré sa javili ako pozitívna motivácia. Dievčatá z triedy si ju brávali medzi seba a hrali sa s ňou, čo neskôr zohralo veľmi priateľný prvok akceptovania jej osobnosti.

Problémy nastali v matematike pri prvom sčítaní a odčítaní, pri čítaní prvých slabík, kde sa začala uplatňovať mechanická pamäť. Mala problémy so syntézou slabík a následne čítaním slov a viet. Keďže si dokázala zapamätať prvé texty zo šlabikára, matka si nechcela priznať, že má určité problémy pri učení. Rodičia mali navštíviť pedagogicko-psychologickú poradňu, kde im poskytnú potrebné informácie. Matka to spočiatku odmietala a bola potrebná osobná konzultácia, kde sa zúčastnila matka, jej dcéra V. Až keď sa matka presvedčila, že jej dcéra má skutočne problémy pri učení, súhlasila s návštevou pedagogicko-psychologickej poradne. Prakticky až vo februári mala ukončené vyšetrenia, na základe ktorých bola V. v novom školskom roku integrovaná v bežnej triede ZŠ a vzdelávaná podľa učebných osnov špeciálnej základnej školy. Nakoľko to bola v tom čase v základnej škole prvou integrovanou žiačkou, učitelia nemali s tým skúsenosti, ani starší kolegovia. Vzácné rady sa získali od špeciálneho pedagóga z pedagogicko-psychologickej poradne a učiteliek so špeciálnej základnej školy. Po zaobstaraní si potrebných učebných osnov a plánov, učebníc bolo potrebné si rozdeliť hodiny tak, aby bolo možné sa venovať plnohodnotne V. a ostatným žiakom v triede. Sedela blízko katedry pre prípad okamžitej pomoci pri riešení úloh. Často ostávala po vyučovaní, lebo jej vzdelávanie si vyžadovalo individuálny prístup, čo nebolo reálne stihnúť počas vyučovania.

Vzdelávanie podľa učebných osnov špeciálnej základnej školy jej vyhovovalo. Dané úlohy boli primerané jej vedomostiam a s pomocou, usmernením a hlavne povzbudením ich hravo zvládla. V. spočiatku navštevovala aj pedagogicko-psychologickú a logopedickú poradňu. Po určitom čase, keď sa poradňa presťahovala do iných priestorov, ju prestala s rodičmi navštevovať. No aj napriek tomu V. napredovala, zlepšila sa v čítaní aj v písaní. Jej schopnosti súvisiace s čítaním a písaním vo 4. ročníku sa vyrovnali aj ostatným žiakom, ktorým sa nechcelo učiť. Veľmi rada čítala slovné hodnotenia, ktoré mala zapísané v písanke. Ba niekedy aj sama zhodnotila svoju prácu kladne, ale aj záporne.

Urobila veľký kus práce vďaka tomu, že bola snaživá, usilovná a chcela patriť do skupiny žiakov, ktorí si plnia svoje povinnosti, a hlavne sa tešila z povzbudivých slov, ktoré ju posúvali dopredu. Mala radosť, ak opísala text básne bezchybne, správne vypočítala príklady, či prečítala článok. Čítala text s porozumením, vedela ho reprodukovať za pomoci otázok, niekedy aj bez nich. Gramatické učivo ovládala čiastočne, ústne odpovede boli dobré, v písomných prácach zlyhávala. Učivo z vlastivedy a vecného učenia ju veľmi zaujímal. Naďalej však zotrvali problémy v matematike, hlavne pri odčítaní s prechodom cez základ desať. Z toho dôvodu sa v jej prípade častejšie používalo práve slovné hodnotenie, ktoré malo pozitívny dopad na jej osobnosť.

Prezentovaná kazuistika poukázala na pozitívne stránky slovného hodnotenia. Na jeho základe sa výkony žiačky so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami zlepšovali. Povzbudivé slová zlepšovali u V. jej osobný výkon a nepociťovala žiadne obavy z prípadného neúspechu. Práve



v tomto prípade zohralo slovné hodnotenie veľkú úlohu. Vďaka tomu, že bola integrovaná a vzdelávaná podľa učebných osnov špeciálnej základnej školy, nemusela opakovať ročník ako mnoho iných detí, ktorých rodičia nesúhlasia s pedagogicko-psychologickým vyšetrením. Stretli sme sa s rodičmi, ktorí nepripúšťali, že by ich dieťa mohlo mať problémy. Je veľmi dôležité, aby sa práve rodič postavil k problémom dieťaťa zodpovedne. Zaiste je ťažké priznať, že naše dieťa má problémy, ale musíme si uvedomiť, že dieťa tým nechráime, ale mu tým ubližujeme. Keď sa učiteľ stretne s neochotou rodičov, sám nezmôže nič. Rodič má byť tým, ktorému záleží na správnej výchove a vzdelávaní dieťaťa. V tomto prípade by sme apelovali na zlepšenie komunikácie a spolupráce rodiny a školy, ale zároveň aj na zmenu postoja rodiny k dieťaťu.

Ďalším, ale nie menej dôležitým problémom, je podnetné prostredie a správna starostlivosť. Pre dieťa je veľmi dôležité, aby vyrastalo v prostredí, ktoré mu bude poskytovať dosť podnetov na rozvoj, odporúčali by sme, aby sa rodičia viac venovali svojim deťom. Práve V. pochádzala zo sociálne slabšieho a málo podnetného prostredia. Nedostatočné, nepriaznivé podmienky prostredia môžu pre duševný vývin dieťaťa znamenať spomalenie, zaostávanie. V kontakte s druhými ľuďmi, najmä dospelými sa V. rozvíja po stránke rečovej, intelektuálnej a emocionálnej. Významným odporúčaním je skutočnosť, aby malo dieťa dostatok priestoru stretávať sa s rovesníkmi. Práve v sociálnych kontaktoch sa V. učila sociálnemu správaniu a mala tak príležitosť odpozorovať nielen komunikáciu, ale rozvíjať si celkovo aktívnu slovnú zásobu.

## **Záver**

V prípade bilancovania slovného hodnotenia je potrebné zdôrazniť, že samotný proces slovného hodnotenia je priaznivejší voči každému žiakovi bez ohľadu na jeho konkrétne dificity v procese učenia sa (Kováčová, 2009). Jednoznačne žiaci slovám rozumejú viac ako známke/známkam, ktorá zostáva len číslom a v slovnom hodnotení môže učiteľ bilancovať nielen limity, ale poukázať aj na pozitíva v práci žiaka. Dôležitou požiadavkou pri slovnom hodnotení je nepoužívať pri negatívnom hodnotení žiakov iróniu, sarkazmus, nevysmievať sa im, neponižovať ich, neurážať, ani nezahanbovať.

Slovné hodnotenie je prijateľným a pozitívnym spôsobom, ktorý odporúčame k častejšiemu praktizovaniu a zavádzaniu do škôl, aby sa tento spôsob hodnotenia mohol využívať viac. Samotný spôsob slovného hodnotenia poskytuje možnosti presnejšieho a kvalitatívne výstižnejšieho hodnotenia. Práve táto forma hodnotenia je citlivejšia najmä k žiakom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Čím je zároveň aj viac spravodlivejšia, pretože pomenúva nielen limity, ale aj pozitíva v práci žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Nekomparuje výkon s iným žiakom, naopak, poukazuje na progres, príp. stagnáciu s jeho vlastnými výkonmi. Variabilita

slov v slovnóm hodnotení umožňuje vyjadriť kvalitatívne rozdiely medzi žiakmi, zachytiť dynamiku prospechu a naznačiť aj tendenciu ďalšieho vývinu. Aj samotná informatívna funkcia slovného hodnotenia je oceňovaná nielen zo strany rodičov, ktorí získavajú o svojich deťoch dokonalejšie informácie v porovnaní s bežnou klasifikáciou pomocou známok.

Používať slovné hodnotenie v skupine žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami poskytuje učiteľovi možnosť hodnotiť aj ťažšie merateľné skutočnosti. Kováčová (2009) tvrdí, že to môže byť ocenenie snahy na vyučovaní, domáca príprava, príprava pred samotnou hodinou, precízne spracovanie úlohy bez toho, aby sa zvyrazňoval čas, za ktorý bola splnená a pod. Zo školských výkonov to môže byť ocenenie zlepšenia v tvaroch písaného písma (aj keď sú viditeľné minimálne posuny), prípadne spôsob žiakovej kontroly v rámci odovzdávania samostatných prác. Jednoznačne slovné hodnotenie je vhodnou stratégiou k povzbudeniu žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ktorí sú vzdelávaní v bežných základných školách. A práve učiteľ zohráva dôležitú rolu, pretože mu slovné hodnotenie umožňuje viac bilancovať prácu žiaka a zároveň motivovať ho k tomu, aby sa cítil v škole dobre.

## Bibliografia

- AMONAŠVILI, Š. A. 1990. *Vitajte v škole deti!* Bratislava : SPN.
- BISTÁKOVÁ, Ľ. 2004. *Slovné hodnotenie žiakov dobrým slovom*. Bratislava : Didaktis. 80 s. ISBN 80-85456-92-3.
- BISTÁKOVÁ, Ľ. 2006. *Modernizujeme vzdelávanie pomocou slovného hodnotenia*. In: *Pán učiteľ*, č. 9, s. 18.
- Slovné hodnotenie vo svetle súčasných výskumov. [online]. [2020]. [Citované 2022-03-03]. Dostupné na: <<https://edukey.edupage.org/text13/?eqa=dGV4dD10ZXh0JTJGdGV4dDEz&msclkid=aa0cb0afb19b11ec88fd39c1ec38498b>>.
- KOVÁČOVÁ, B. 2009. Bilancia šancí a rizík v slovnóm hodnotení integrovaných žiakov. In: *Vybrané otázky okolo slovného hodnotenia žiakov v základnej škole*. Ružomberok : Pedagogická fakulta Ružomberok. s. 36-46. ISBN 978-80-8084-510-0.
- KRUPOVÁ, D. 1998. *Slovné hodnotenie ako forma humanizácie našej školy*. Bratislava : ŠPU.
- PETLÁK, E. 2020. *Inovácie v edukácii*. 1. vyd. Bratislava : Wolters Kluwer SR, s. r. o. 196 s. ISBN 978-80-571-0267-0.
- PETLÁK, E. 2016. *Všeobecná didaktika*. Bratislava : IRIS. 326 s. ISBN 978-80-815-3064-7.
- ROSINOVÁ, V. 2000. *Slovné hodnotenie na druhom stupni základných škôl*. Nitra: Pedagogická fakulta Univerzity Konštantína Filozofa. ISBN 80-8050-320-6.

THOMKOVÁ, A. et al. 1996. *Známka alebo slovo?* Martin : Základná škola Martin. ISBN 80-9673-621-3.

THOMKOVÁ, A. 2000. *Projekt Slovné hodnotenie na II. stupni ZŠ (Experimentálne overovanie slovného hodnotenia na II. stupni základnej školy)*. Martin: Súkromná základná škola BellAmos.

THOMKOVÁ, A.; HERBRYCHOVÁ, Z. 2006. *Známky nám nechýbajú alebo slovné hodnotenie je ako pohladenie*. In: *Pán učiteľ*, č. 9, s. 165 – 170.